

DOOD — GEWOON

Lessuggesties

Als de dood niet bestond

Lees het gedicht *Als je nou eens*

Wat zou jij graag doen als je zeker wist dat de dood niet bestond?
Maak de onderstaande zin af:

Als de dood niet bestond zou ik...

Schrijf je zin op een briefje. Stop alle briefjes in een hoge hoed.
Trek om de beurt een briefje en lees voor wat erop staat.

Praat aan de hand van de volgende vragen met elkaar over hoe het zou zijn als de dood niet bestond:

- Zou je het fijn vinden als de dood niet bestond?
- Zou je je anders gedragen als de dood niet bestond?
- Zou je je anders voelen als de dood niet bestond?
- Zou het leven anders zijn als de dood niet bestond?

Vreemde-woorden-quiz

Welk antwoord is juist?

Reïncarnatie

- 1 Opnieuw geboren worden in een ander lichaam
- 2 Weer tot leven wekken van iemand van wie het hart een tijdje stil heeft gestaan
- 3 Het vereren van voorouders

Hemelbegrafenis

- 1 Begrafenis van iemand die gelooft dat hij of zij naar de hemel gaat
- 2 Het vanuit een vliegtuig verstrooien van de as van iemand die gecremeerd is
- 3 Begrafenis in Tibet, waarbij het lichaam van de dode in stukken wordt gesneden en aan de gieren wordt gevoerd

Grafschrift

- 1 Schrift waarin de begrafenisondernemer notities maakt voor zijn of haar toespraak bij het graf van een overledene
- 2 Tekst op een grafsteen
- 3 Schrift waarin nabestaanden persoonlijke herinneringen aan de dode schrijven en dat meegaat in de kist

Hospice

- 1 Huis waar mensen die niet lang meer te leven hebben in alle rust kunnen sterven
- 2 Iemand die een dode na het overlijden verzorgt en klaarmaakt voor de begrafenis of crematie
- 3 Uitvaartcentrum

Magere Hein

- 1 Iemand die op sterven na dood is
- 2 Naam voor de dood in de gestalte van een skelet met een zeis
- 3 In een lange, zwarte jas geklede begrafenisondernemer

Zeemansgraf

- 1 Graf van iemand die gecremeerd is en van wie de as is uitgestrooid op zee
- 2 Graf op een begraafplaats van de Nederlandse Marine
- 3 Benaming voor het in zee gooien van het lichaam van een aan boord overleden matroos

Klaagvrouw

- 1 Iemand die net weduwe is geworden
- 2 Vrouw die tijdens een begrafenisritueel met de familie van de overledene meehuilt
- 3 Vrouw bij wie iemand die in de rouw is uit kan komen huilen

Suicide

- 1 Zelfmoord of zelfdoding
- 2 Het vergaan van een dood lichaam
- 3 Het onderzoeken van het lichaam van een overledene om te ontdekken waaraan hij of zij is gestorven

Narayama

- 1 Hindoestaans huisaltaartje om overleden familieleden bij te gedenken
- 2 Zuid-Amerikaans feest, waarbij de doden herdacht worden en er gedanst wordt op hun graven
- 3 Berg in het Noorden van Japan, waar oude mensen heengaan om te sterven

De juiste antwoorden

Reïncarnatie

Opnieuw geboren worden in een ander lichaam

Lees hierover in de gedichten *Cheeta*, *Mama* en *Was ik dat kind?*

Het weer tot leven wekken van iemand van wie het hart een tijdje stil heeft gestaan heet reanimatie. Het verbranden van het lichaam van een dode heet crematie.

Hemelbegrafenis

Begrafenis in Tibet, waarbij het lichaam van de dode in stukken wordt gesneden en aan de gieren wordt gevoerd

Lees hierover in het gedicht *Hemelbegrafenis*

Voor de begrafenis van iemand die gelooft dat hij of zij naar de hemel gaat bestaat geen apart woord, voor het vanuit een vliegtuig verstrooien van de as van iemand die gecremeerd is ook niet.

Grafschrift

Tekst op een grafsteen

In het boek staan verschillende grafschriften in de vorm van korte gedichtjes. Kun je ze vinden?

Schriften waarin de begrafenisondernemer notities maakt voor zijn of haar toespraak bij het graf van een overledene of waarin nabestaanden persoonlijke herinneringen aan de dode schrijven en dat meegaat in de kist bestaan misschien wel, maar worden niet zo genoemd.

Hospice

Huis waar mensen die niet lang meer te leven hebben in alle rust kunnen sterven

Lees hierover in het gedicht *Hospice*

Iemand die een dode na het overlijden verzorgt en klaarmaakt voor de begrafenis of crematie heet een lijkverzorger of lijkenwasser. Soms kom je ook nog wel het oude woord aflegger tegen. Zo iemand is meestal in dienst bij een uitvaartcentrum of begrafenisonderneming.

Magere Hein

Naam voor de dood in de gestalte van een skelet met een zeis

Lees over hem in het gedicht *Hein*

Van iemand die op sterven na dood is zeg je dat hij op sterven ligt of stervende is. Een in een lange, zwarte jas geklede begrafenisondernemer wordt weleens een kraai genoemd.

Zeemansgraf

Benaming voor het in zee gooien van het lichaam van een aan boord overleden matroos

Lees hierover in het gedicht over *Kleine Klaas*, *Zeemansgraf*

Iemand die gecremeerd is en van wie de as is uitgestrooid op zee heeft geen graf, al zou je natuurlijk de zee als graf kunnen beschouwen. Iemand die bij de marine heeft gezeten kan worden begraven op een militaire begraafplaats.

Klaagvrouw

Vrouw die tijdens een begrafenis-ritueel met de familie van de overledene meehuult

Lees hoe dat gaat in het gedicht *Steen en been*

Voor iemand die net weduwe is geworden bestaat geen apart woord. Een vrouw of man bij wie iemand die in de rouw is uit kan komen huilen heet een rouwbegeleider of, met een wat ouder woord, een lijkbezorger.

Suicide

Zelfmoord of zelfdoding

Lees hierover in het gedicht *Op eigen kracht*

Het vergaan van een dood lichaam heet ontbinding. Het onderzoeken van het lichaam van een overledene om te ontdekken waaraan hij of zij is gestorven heet autopsie.

Narayama

Berg in het Noorden van Japan, waar oude mensen heengaan om er te sterven

Lees over Ichiro, die zijn moeder de berg op draagt in het gedicht *Narayama*

Veel culturen kennen huisaltaartjes om overleden familieleden bij te gedenken. Ze heten overal anders. Het Zuid-Amerikaanse feest, waarbij de doden herdacht worden en er gedanst wordt op hun graven heet Fiesta de los muertos (Feest van de doden).

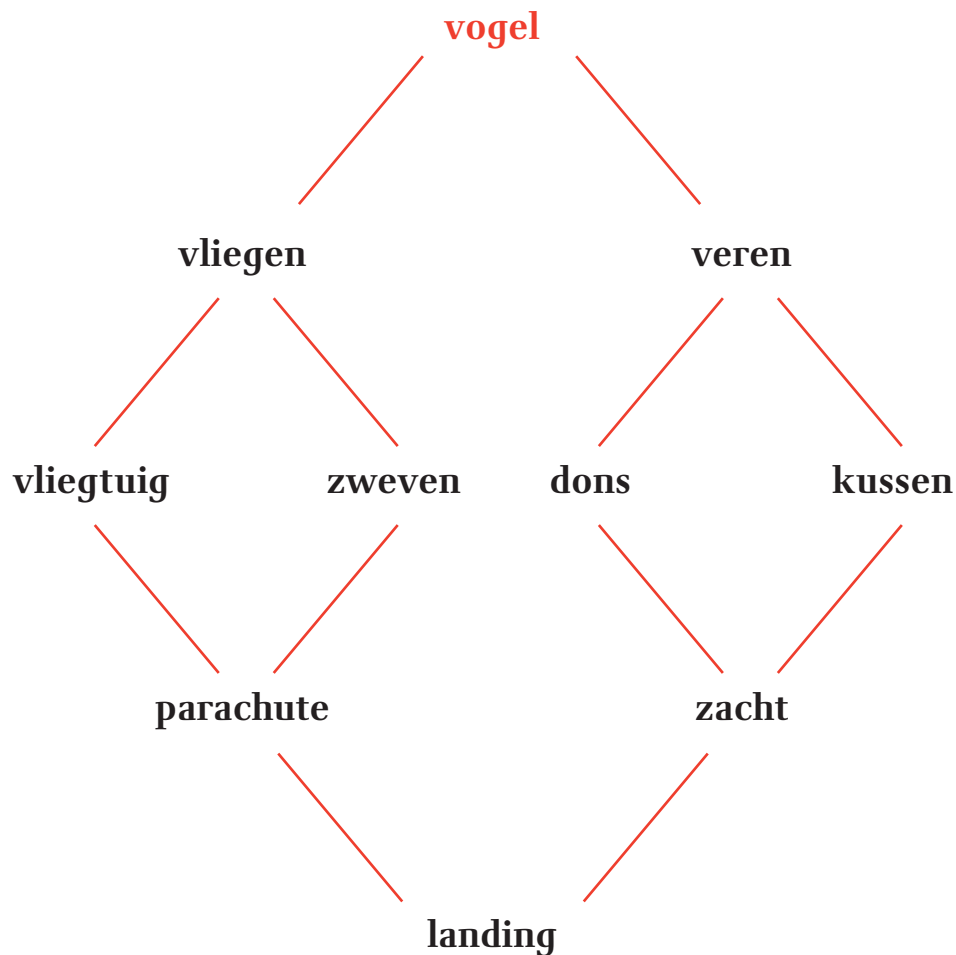
Lees hierover in het gedicht *Fiesta de los muertos*

Zelf gedichten schrijven over de dood

Stap 1: Sterassociatie

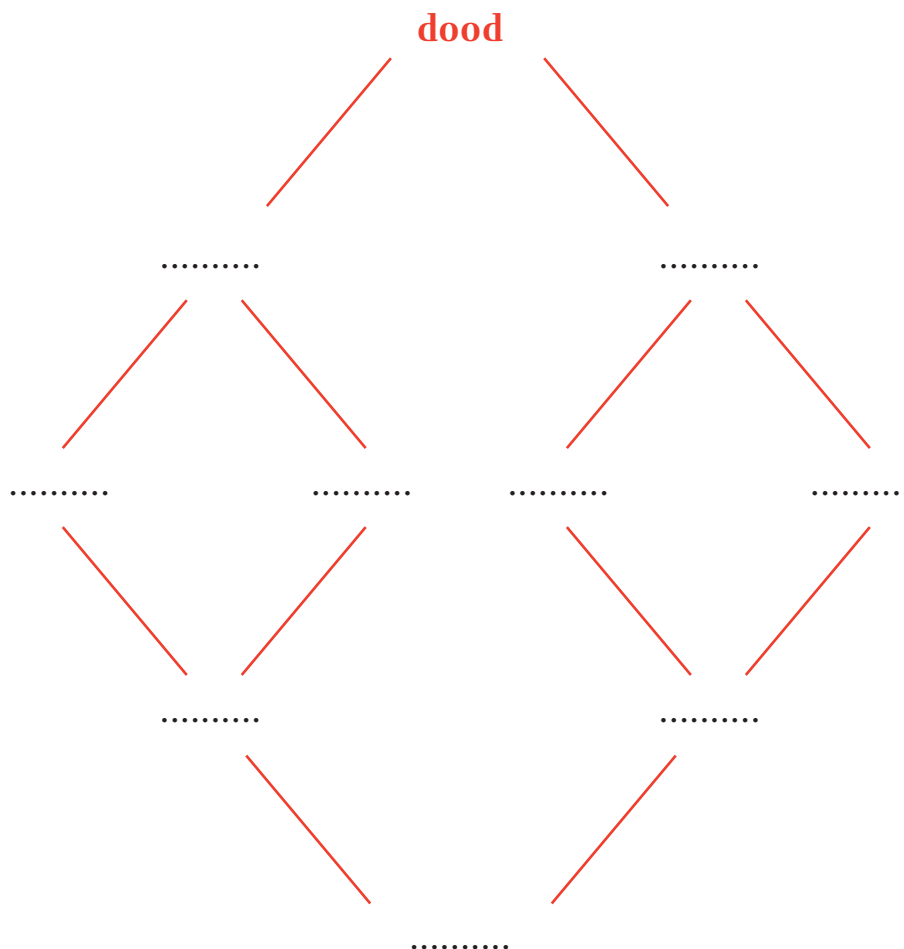
We gaan woorden opschrijven die bij ons opkomen als we het woord **dood** horen of lezen. We doen dat in de vorm van een sterassociatie. Hieronder zie je daarvan een voorbeeld. Het beginwoord in dit voorbeeld is niet **dood**, maar **vogel**:

Vul je eigen sterassociatie in

Laat het woord **dood** op regel 1 tot je doordringen. Welke woorden komen bij je op? Schrijf ze op de stipjes van regel 2. Lees het eerste woord op regel 2 en laat het tot je doordringen. Welke twee woorden komen er nu bij je op? Schrijf ze onder je eerste woord, op regel 3. Lees de twee woorden die je net hebt opgeschreven en laat ze tot je doordringen. Welk woord komt er bij je op? Schrijf het onder je twee woorden van de derde regel, op regel 4.

Ga nu terug naar het tweede woord van regel 2 en doe aan de rechterkant van de sterassociatie hetzelfde. Lees tenslotte de twee woorden die op regel vier staan. Laat ze tot je doordringen. Welk woord komt bij je op? Schrijf het op de onderste regel van je sterassociatie.

Stap 2: Je eigen gedicht schrijven

Schrijf een Elf, een Haiku of een Rondelet en laat je daarbij inspireren door de woorden uit je sterassociatie. Je hoeft niet alle woorden te gebruiken. Je mag ook nieuwe woorden toevoegen.

Elf

Een elf bestaat uit vijf regels en in totaal elf woorden. Kies voor het woord op de eerste regel een woord uit je sterassociatie en laat je daardoor inspireren.

Voorbeeld van een elf

*Zweven
zonder gewicht
door de lucht
zo vrij als een
vogel*

Jouw elf

....
....
....
....
....

Haiku

Een haiku telt maar drie regels. De eerste heeft vijf lettergrepen, de tweede regel zeven en de derde weer vijf. Vaak heeft de derde regel iets verrassend, een onverwachte wending in zich. Probeer een woord uit je sterassociatie in de laatste regel van je haiku te verwerken.

Voorbeeld van een haiku

*Aan mijn parachute
zweef ik door de blauwe lucht
en landt in mijn bed*

Jouw haiku

.....
.....
.....

Rondelet

Een rondelet heeft zeven regels. Regel een, drie en zeven zijn hetzelfde en bestaan uit vier lettergrepen. De andere regels zijn niet hetzelfde en bestaan uit acht lettergrepen. Probeer een woord uit je sterassociatie te verwerken in de regel die drie keer voorkomt.

Voorbeeld van een rondelet

Kunnen zweven

Helemaal gewichtloos wezen

Kunnen zweven

langs een wolkenloze hemel

Kunnen vliegen als een vogel

vleugels hebben die mij dragen

Kunnen zweven

Jouw rondelet

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

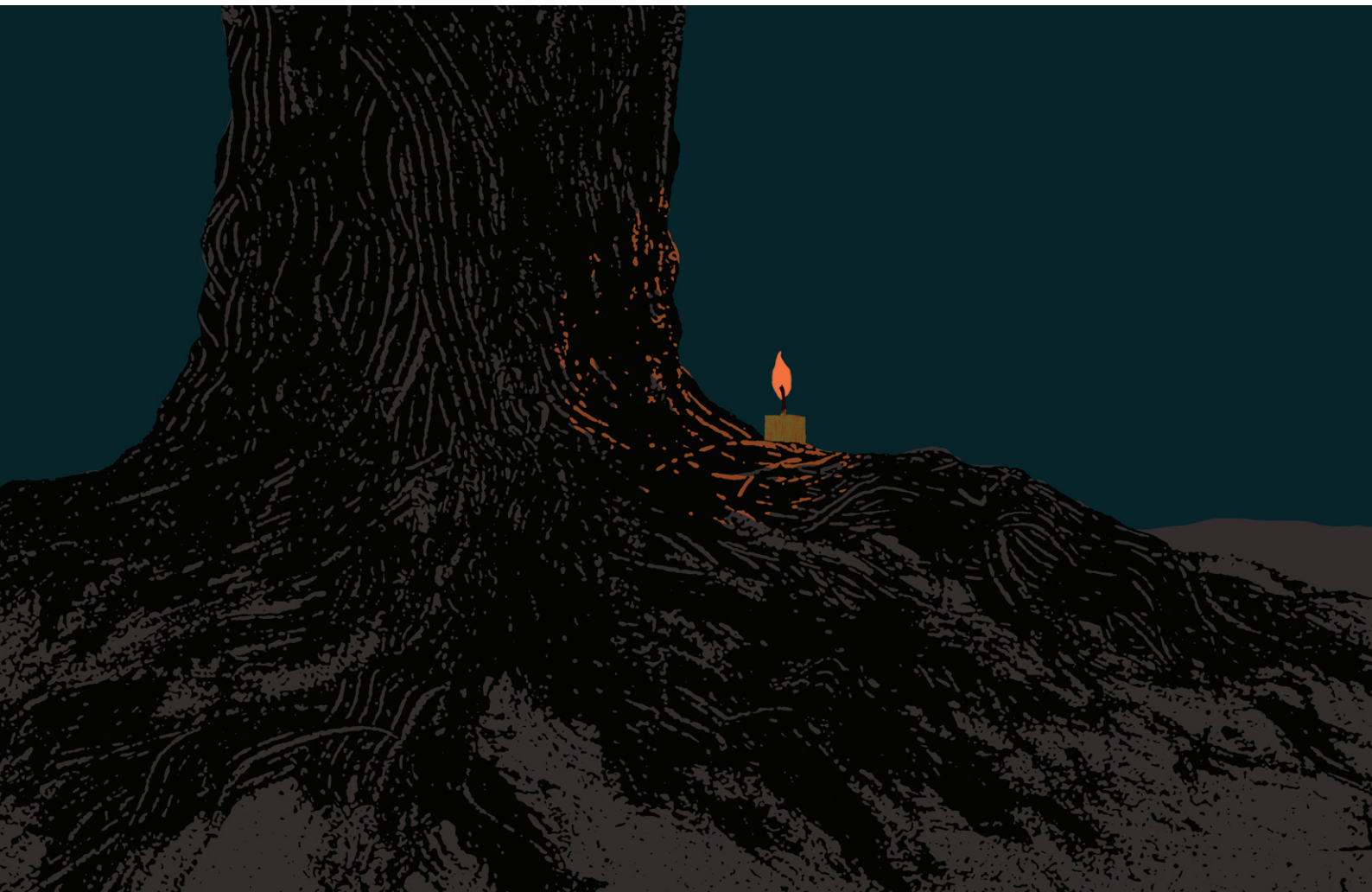
Bermmonument tekenen

Lees het gedicht *Bermmonument*

Praat met elkaar over het gedicht aan de hand van de volgende vragen:

- Wat is een bermmonument?
- Voor wie is dit bermmonumentje opgericht?
- Door wie is het opgericht?
- Wat zou er gebeurd kunnen zijn?
- Wat vertelt het monument je over degene voor wie het is opgericht?
- Ken jij iemand voor wie een bermmonument bestaat?
- Hoe ziet het eruit?
- Hoe zou een bermmonument voor jou eruit kunnen zien?

Teken je eigen bermmonument

De Wilgenman

Lees het gedicht *De Wilgenman*

De Wilgenman uit het gedicht bestaat echt. Hij heet Jan van Schaik en hij woont in Amsterdam. Op zijn website schrijft hij:
'Als ik doodga, wil ik een boom worden. Het liefst een treurwilg in een speeltuin. In mijn schaduw kunnen vaders en moeders luieren. Langs een grote, dikke tak vlakbij de grond klimmen kinderen omhoog, zo hoog, dat ze alles kunnen zien. Maar ik leef gelukkig, en maak levende wilgentunnels, wilgenpoorten, -torens en -labirinten. Ik herschep grijze, betegelde schoolpleinen tot landschappen om in te spelen. Kinderen kunnen dan weer voelen, kijken, klimmen, rollen... en vallen om te leren opstaan.'

Bekijk de website van Jan de Wilgenman en ga op zoek naar de wieg, de mand, de baar en het ei waarover het gedicht vertelt. Bekijk ook de afbeelding waarin Jan laat zien hoe uit zijn grafmanden nieuwe bomen groeien.

www.janvanschaik.nl >>home>>werken in wilg>>rituelen & afscheid>>grafmanden/draagbaren

Kun jij je voorstellen dat je een boom wordt als je dood en begraven bent?
Wat voor boom zou jij het liefst willen worden?

Teken jezelf als boom

Kistje maken

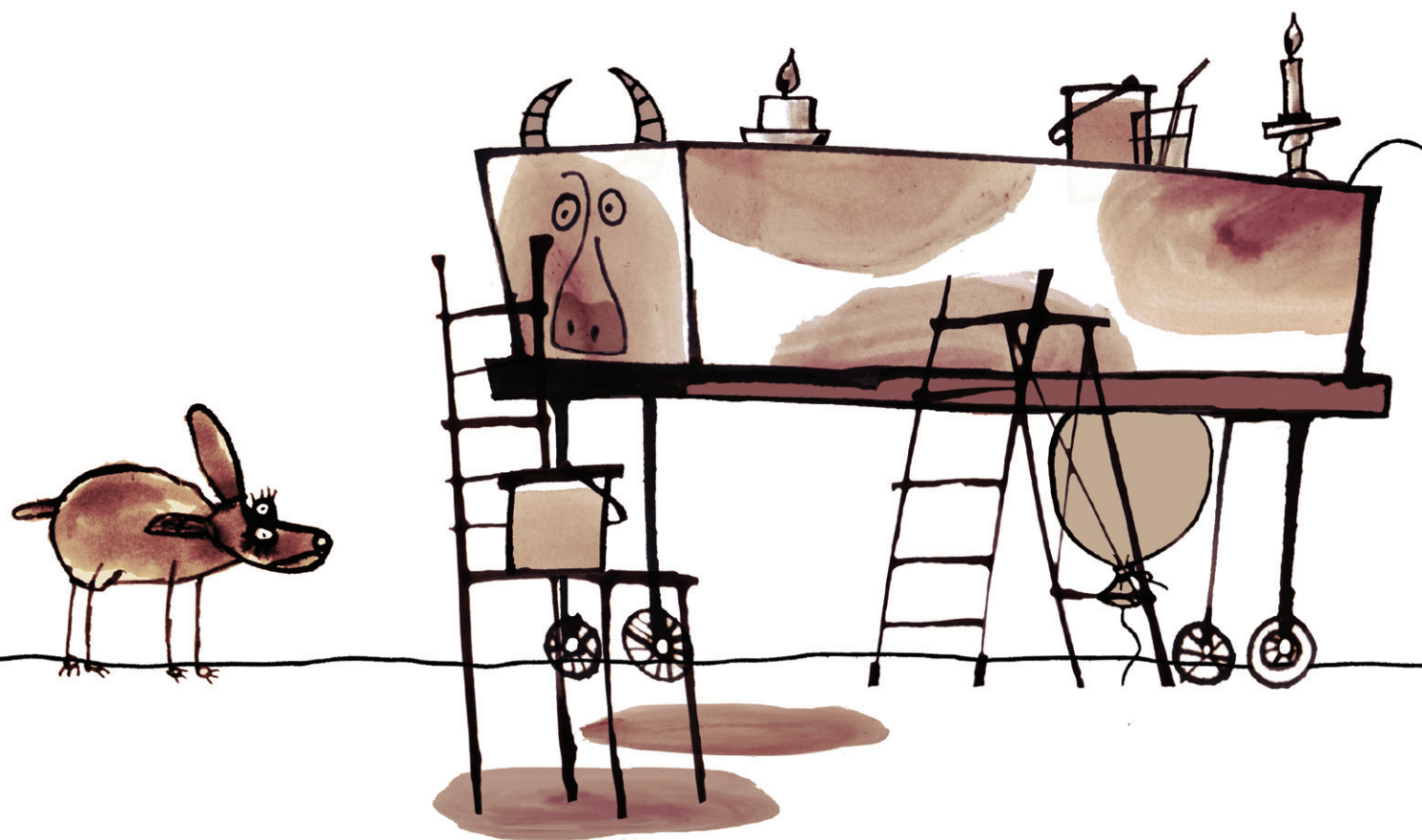
Lees het gedicht *Kistkoe*

Rondom de dood bestaan veel rituelen. Een handje aarde in het graf gooien, bloemen op het graf leggen, kaarsjes branden: het zijn allemaal handelingen die helpen bij het afscheid nemen van iemand die dood is.

Het kind in het gedicht schildert een koe op opa's kist, want opa was dol op koeien. Het schilderen van de koe is een afscheidsritueel.

Ook als een huisdier sterft kan een mooi afscheidsritueel je helpen bij het verwerken van je verdriet. Op de website van uitvaartmuseum Tot Zover vind je een bouwplaat voor het maken van een kistje voor het begraven van je overleden muis, vis of hamster. Grotere huisdieren passen er niet in. Als je poes of je hond is doodgegaan, kun je het kistje gebruiken als herinneringskistje en er een fotootje, een plukje haar, een halsband of andere herinneringen in bewaren.

[>>kinderen>>mini-doodskist\(instructies\)](http://www.totzover.nl)
[>>mini-doodskist \(pdf\)](#)

Schrijven bij een tekening

De meeste illustraties in *Doodgewoon* zijn gemaakt naar aanleiding van de tekst. Alleen bij de gedichten *Dit is het graf van in de tuin gevonden dooie dieren* en *Zonder jou* ging het andersom. Eerst was de illustratie er, daarna kwam de tekst.

Bekijk zes illustraties zonder tekst en kies de illustratie die je het meest aanspreekt.

Neem de tijd om goed naar de gekozen illustratie te kijken.

Wat zie je?

Welke vormen, welke kleuren, welke beelden?

Wat voel je als je naar de illustratie kijkt?

Wat hoor je? Wat ruik je?

Komen er gedachten of herinneringen bij je op?

Als je lang genoeg hebt gekeken, neem je een vel papier. **Schrijf in losse woorden op wat je zag, hoorde, rook, voelde en dacht.**

Maak met behulp van die woorden je eigen gedicht bij de illustratie. Je hoeft niet alle woorden te gebruiken.

colofon

De lessuggesties horen bij het boek *Doodgewoon*

© 2014 Bette Westera (tekst)

© 2014 Sylvia Weve (illustraties)

© 2014 Bockting Ontwerpers (ontwerp en opmaak)

Doodgewoon is verschenen bij Gottmer Kinderboeken,
onderdeel van de Gottmer Uitgevers Groep BV

www.gottmer.nl

